

Oponentní posudek diplomové práce:

Katarína Chlustiková

**SAKRÁLNÉ STAVBY V RANE STREDOVEKÝCH CENTRÁLNYCH LOKALITÁCH
(NA PRÍKLADE ŽATCA)**

Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK v Praze, Praha 2007

(118 str. textu, 10 obr., 42 str. tab., 11 mapových příloh, CD s dokumentací)

Diplomová práce K. Chlustikové patří ke trojici studentských prací, které se v Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK zaměřily na zhodnocení důležitých částí terénního výzkumu v Žatci. Tento výzkum (vedený a kolegiálně zpřístupněný Petrem Čechem) začal v devadesátých letech, a zmíněné práce proto přicházejí do bezprostředního kontaktu se současnou archeologickou praxí, zároveň se samozřejmě zabývají mimořádně významnou lokalitou raně středověkých českých zemí. Všechny tyto nesporné výhody ovšem provázejí značná úskalí, která rovněž vyplývají z nedávné doby žateckého výzkumu a z absence zhodnocení alespoň některých z jeho základních částí.

Prvé z podstatných témat předložené práce se týká sakrálních staveb v zázemí opevněného centra. K. Chlustiková předkládá základní bilanci, která uvažuje o 13 objektech. Tento výčet se od 60. let minulého století samozřejmě nezměnil, podstatně se však prohloubila nejistota, s níž u těchto staveb uvažujeme o jejich možném raně středověkém původu. Stavební, písemné či archeologické důkazy totiž chybějí a před léty rozvíjená snaha o dataci patrocinií je nedokáže nahradit. Změnily se i modelové představy (J. Tomas například u Žatce poukazoval na situaci Prahy, Krakova a Mikulčic) a průkaznou odpověď o raných sakrálních stavbách v zázemí Žatce nedokážeme prostě nabídnout.

V rámci žatecké akropole a předhradí se K. Chlustiková zabývá situací všech pěti sakrálních staveb, které odtud známe. V kontextu přemyslovských hradeckých center jde o jedinečnou poznávací možnost, podstatně a překvapivě rozvinutou právě nejnovějšími archeologickými výzkumy. S každou z těchto situací jsou ovšem spojeny závažné problémy, které snad až překvapivě limitují interpretační možnosti. Jedno z velkých úskalí souvisí s absencí žatecké chronologické sekvence, velká část datací se proto opírá o předběžné soudy vedoucího výzkumu (které zacházejí až s nápadně krátkými datačními intervaly).

V roce 1995 se v jihozápadní části žatecké ostrožny podařilo zachytit a částečně odkrýt relikty sakrální stavby, kterou bylo možno ztotožnit s kostelem sv. Víta, známým z písemných pramenů. V tomto případě mohla K. Chlustiková zacházet s „předběžnou nálezovou

zprávou“, a ovšem s předběžnými interpretacemi autora výzkumu, které byly již několikrát zveřejněny. Víme samozřejmě, že historické obory (a veškeré poznávání) zacházejí s pravděpodobnými soudy, u žateckého sv. Víta však i po zhodnocení terénního výzkumu zůstává řada otázek bez uspokojivých odpovědí. V této kategorii bohužel zůstávají úvahy o starší sakrální stavbě, která by měla předcházet registrovanou zděnou stavbu. Nejasný (aspoň podle názoru oponenta) zůstává i vztah mezi sakrální stavbou a palisádovými žlaby odkrytými v její blízkosti. K. Chlustiková dané otázky věcně posuzuje, zdůvodňuje svůj výklad, jenže problémy, které mají být vyřešeny v terénu, lze nad stávající dokumentaci jen sotva přesvědčivě vyřešit. K nezpochybněným pozitivním poznatkům patří absence pohřbů na zkoumané části interiéru, jakož i konec pohřbívání u kostela sv. Víta a jeho změna na jeden z filiálních chrámů v areálu středověkého města Žatce.

Poměrně rozsáhlou plochu zkoumanou na náměstí Chelčického poškodily novodobé terénní zásahy, které spolu s nesnáze v terénní dokumentaci (pozn. 33) značně omezují interpretační možnosti. Tyto okolnosti nedávno vedly až ke zpochybnění samotné existence sakrální stavby neznámého zasvěcení, kterou na této lokalitě předpokládá vedoucí výzkumu. Nejvýraznějším stavebním reliktem zůstal negativ základového zdiva, umístěný v superpozici nad několika hroby, jenž byl interpretován jako pozůstatek základů věže. Pro úvahy o půdoryse uvažované chrámové lodi však nemáme takřka žádné opory. V diskusi o existenci sakrální stavby na Chelčického náměstí se K. Chlustiková přiklání k pozitivní odpovědi. Tomu by nasvědčovaly zlomky dlaždic a kamenné stavební fragmenty. Chronologické otázky této lokality ovšem ještě čekají na další posouzení, k pravděpodobným možnostem například patří teprve dodatečná přístavba věže (vzhledem ke kolizi s hroby), otázkou zůstává i přesnější časové zařazení 10 kamenných náhrobníků, pocházejících z výzkumu nevelké plochy.

Z dalších situací rozhodně zasluhuje zmínku pokus o zhodnocení výzkumu na Žižkově náměstí. Tento odkryv zachytil nesporně důležitou plochu, projdeme-li ale dostupnou dokumentaci, shodneme se asi v zásadních pochybách o průkazných interpretačních možnostech.

Diplomová práce se v první řadě zabývá vesměs složitou interpretací důležitých částí žateckého terénního výzkumu. K. Chlustiková přitom osvědčuje kritický přístup a argumentační schopnosti. Až příliš často naráží na meze interpretačních možností, které souvisejí s povahou žateckého výzkumu.

V obecných kapitolách K. Chlustiková otevírá řadu podstatných otázek, těchto otázek je však až příliš mnoho a jejich odpovídající posouzení snad ani nemohlo být ve všech ohledech

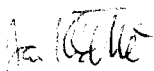
zdařilé. Srovnávací kapitola se zabývá ranými sakrálními stavbami z Litoměřic, o nichž ale víme příliš málo. Při úvahách o četnosti raných sakrálních staveb připadá u nás díky listině z roku 1266 významné postavení Starému Plzenci. Diskutovat bychom mohli o smyslu srovnávání s Vyšehradem, jehož pozice v systému hradeckých center byla velmi specifická (ve využívané literatuře by ovšem tak či onak neměla chybět kniha A. Pleszczyńského, která se dočkala i českého překladu). Promyšlenější přístup by zasloužila snaha o komparaci žateckých raně středověkých stavebních památek, zvolené příklady se snad až příliš časově rozbíhají. Přípomínka Dobřichova, Vranova a Kunětic je ovšem prostým omylem, několikrát publikovaný brilantní rozbor těchto staveb od Milady Radové-Štikové by rozhodně neměl být opomíjen. Z historické literatury bude nezbytné prohloubit znalosti o farní organizaci a o předpokladech jejího vzniku, leccos bude vhodné opravit i v užívané terminologii.

*

Práce předložená Katarínou Chlustikovou naprosto jednoznačně vyhovuje nárokům stanoveným pro diplomové práce a její hlavní kapitoly se nepochybně dočkají publikace.

Předloženou práci proto doporučuji k příslušné obhajobě.

16. 9. 2007

prof. Jan Klápště